

ÚSTAVNÝ SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Hlavná 110, 042 65 Košice 1

P. O. Box E – 35

PREHEAD VYBRANÝCH ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

za obdobie III./2023
Senát IV

Nález:

spisová značka	IV. ÚS 269/2022
populárny názov	určenie tarifnej hodnoty sporu
sudca spravodajca	Ladislav Duditš
druh konania	konanie o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	Nález - Nález
dátum rozhodnutia	14.02.2023
dotknuté články ústavy a medzinárodných zmlúv	Ústava Slovenskej republiky čl. 46 ods. 1 ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd čl. 36 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky čl. 20 ods. 1 Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd čl. 6 ods. 1 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov
analytická právna veta	V sporoch o určenie vlastníckeho práva k veci je pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny potrebné vychádzať z hodnoty veci, o ktorej vlastníctvo sa vedie spor.
skutkový stav a základné fakty	<p>V spore o určenie vlastníctva k nehnuteľnostiam vedenom na okresnom súde vystupovala sťažovateľka ako žalovaná v 1. rade a sťažovateľ ako žalovaný v 2. rade. Uznesením okresného súdu vydaným vyšším súdnym úradníkom z 12. februára 2020 bola priznaná sťažovateľovi náhrada trov prvoinštančného a odvolacieho konania v sume 277,78 eur a sťažovateľke v sume 586,94 eur. Vyšší súdny úradník okresného súdu dospel k záveru, že hodnotu sporu nie je možné určiť v peniazoch, a preto pri vyčísl'ovaní odmeny za jeden úkon právnej služby postupoval podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).</p> <p>Proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka o výške trov konania podali obaja sťažovatelia sťažnosť, pretože aplikáciu § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky považujú za vecne nesprávnu, keďže predmet sporu je podľa ich názoru ocenený v peniazoch, ktoré sudca okresného súdu uznesením z 3. decembra 2021 (ďalej len "napadnuté uznesenie") zamietol.</p> <p>Následne uznesením okresného súdu vydaným vyšším súdnym úradníkom z 3. decembra 2021 bola priznaná sťažovateľovi náhrada trov dovolacieho konania v sume 110,77 eur a sťažovateľke v sume 221,54 eur. Vyšší súdny úradník okresného súdu opätovne pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny jedného úkonu právnej služby aplikoval § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Svoj právny záver odôvodnil totožnou argumentáciou, ktorou už skôr sudca okresného súdu zamietol sťažnosti sťažovateľov proti prvému uzneseniu vyššieho súdneho úradníka. Proti druhému uzneseniu vyššieho súdneho úradníka o výške trov</p>

	<p>konania sťažovateľa podali sťažnosť z rovnakých dôvodov ako v predchádzajúcom prípade.</p> <p>Uznesením zo 17. januára 2022 bola sťažnosť sťažovateľa zamietnutá. Zároveň sudca okresného súdu zmenil výrok o výške trov konania priznaných pre sťažovateľku tak, že žalobca bol zaviazaný jej zaplatiť náhradu trov dovolacieho konania v sume 284,76 eur. Vo zvyšnej časti bola sťažnosť sťažovateľky zamietnutá.</p>
<p>z odôvodnenia</p>	<p>V posudzovanej veci je spornou otázka, či okresný súd mal pri určení výšky trov právneho zastúpenia aplikovať § 10 ods. 2 vyhlášky alebo § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Z uvedených ustanovení vyplýva, že prednostne sa tarifná hodnota vyjadruje podľa § 10 ods. 2 vyhlášky a ak ju nemožno určiť podľa tohto ustanovenia, použije sa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Vyhláška pri určovaní tarifnej hodnoty preferuje hodnotu sporného práva.</p> <p>Okresný súd v napadnutom rozhodnutí zastáva názor, že je potrebné vychádzať z § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Tento záver bližšie nezdôvodnil, len dodal, že postupoval s ohľadom na doručený nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 544/2019, z ktorého parafrázoval niektoré závery. 23. Tento záver okresného súdu je nielen nedostatočne odôvodnený, ale je aj nesprávny. Ustanovenie § 10 ods. 2 vyhlášky uvádza, ako sa určuje základná sadzba tarifnej odmeny v sporoch o určenie vlastníckeho práva k veci. Je ňou hodnota veci, o ktorej vlastníctvo sa vedie spor. Časť § 10 ods. 2 vyhlášky v znení „a hodnota veci, o ktorej vlastníctvo sa vedie spor alebo ktorej vydanie je predmetom súdneho sporu“, bola do vyhlášky doplnená po novele vykonanej vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 184/2013 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, s účinnosťou od 1. júla 2013. Cieľom novely bolo odstrániť rozpory v tom, že v sporoch o určenie vlastníctva k určitej veci ide o predmet konania, ktorého cena (hodnota) sa má považovať za tarifnú hodnotu. Z textu novely je zrejmé, že v prípade sporov o určenie vlastníckeho práva k veci je cena 8 (hodnota) veci tarifnou hodnotou, z ktorej je potrebné vychádzať pri určení trov právneho zastúpenia podľa § 10 ods. 1 vyhlášky.</p> <p>Vzhľadom na pomerne jasný text § 10 ods. 2 vyhlášky nie je potom zrejmé, prečo okresný súd aplikoval § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Odkaz okresného súdu na nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 544/2019 nie je v danej veci na mieste. V spomínanom náleze ústavný súd nepovažoval za sporné, či sa má aplikovať § 10 ods. 2 vyhlášky, sporným bolo, či sa má za hodnotu veci (ako základ tarifnej odmeny) považovať cena dohodnutá v zmluve alebo cena veci určená posudkom. Nesporne sa však má vychádzať z hodnoty veci, čo znamená aplikovať § 10 ods. 2 vyhlášky. Vo veci sťažovateľov však okresný súd vylúčil aplikáciu § 10 ods. 2 vyhlášky a aplikoval § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Pritom vychádzal z názoru, že hodnotu veci nie je možné vyjadriť v peniazoch alebo ju možno zistiť len s nepomernými ťažkosťami, čo však nie je správny názor, a to najmä vzhľadom na to, že hodnota pozemku bola v konaní nesporná a vychádzala zo znaleckého posudku, ktorý predložil sám žalobca. Navyše ústavný súd v náleze sp. zn. I. ÚS 544/2019 zdôraznil osobitné okolnosti daného prípadu (vek právnej predchodkyne sťažovateľky, spor o neplatnosť spornej kúpnej zmluvy práve pre neprímeranosť ceny, odpadnutie príčiny na podanie dôvodnej žaloby pre úspešný protest prokurátora) a princípy spravodlivosti, ktoré vychádzali zrejme aj zo skutočnosti, že žalobkyňa z objektívnych dôvodov musela zobrať žalobu späť. Možno teda konštatovať, že nešlo o analogickú skutkovú situáciu, čo je základ na prevzatie právnych záverov vyslovených v inej právnej veci.</p> <p>Okresný súd mal pri určení výšky trov konania postupovať podľa § 10 ods. 2 vyhlášky a cenu (hodnotu) veci posudzovať podľa v konaní preukázanej ceny pozemkov určenej znaleckým posudkom. Veď napokon pre získanie práve tejto hodnoty sa žalobca obrátil na súd so žiadosťou o určenie, že on bol vlastníkom pozemkov ku dňu ich vyvlastnenia. Ak by totiž súd určil jeho vlastnícke právo k</p>

	<p>sporným pozemkom k tomuto dátumu, získal by žalobca nárok na vyplatenie ceny za vyvlastnenie. V hre teda bola práve hodnota pozemkov určená znaleckým posudkom. Žalobca totiž podal žalobu až po tom, ako došlo k vyvlastneniu pozemkov, teda v čase, keď mu bola známa ich hodnota ku dňu vyvlastnenia.</p> <p>Na základe uvedeného možno konštatovať, že okresný súd otázku základnej sadzby tarifnej odmeny pri výpočte náhrady trov právneho zastúpenia sťažovateľov posúdil nielen nesprávne, ale aj ústavne nesúladne.</p> <p>Ústavný súd súhlasí s argumentáciou sťažovateľky týkajúcou sa zásahu do ňou označených práv podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu, keďže nepriznanie náhrady trov konania v správnej výške sa negatívne prejavilo v majetkovej sfére sťažovateľky.</p> <p>Vzhľadom na uvedené ústavný súd vyslovil porušenie základných práv sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj základné právo sťažovateľky podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a podľa čl. 11 ods. 1 listiny a právo pokojne užívať svoj majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu. Napadnuté uznesenia ústavný súd zrušil a veci vrátil na ďalšie konania. Sťažovateľom priznal náhradu trov konania pred ústavným súdom.</p>
použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESEP a iných súdov	
súvisiace právne predpisy	
klúčové slová	znalec, znalecký posudok cena-cena nehnuteľností vyvlastnenie

spisová značka	IV. ÚS 364/2022
populárny názov	prieskum rozhodcovskej zmluvy v exekučnom konaní
sudca spravodajca	Ladislav Dudíťš
druh konania	konanie o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	Nález - Nález
dátum rozhodnutia	09.03.2023
dotknuté články ústavy a medzinárodných zmlúv	Ústava Slovenskej republiky čl. 46 ods. 1 Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd čl. 6 ods. 1
analytická právna veta	Aj keď účastník rozhodcovského konania, ktorým je spotrebiteľ, nevyužije možnosť spochybníť existenciu alebo platnosť rozhodcovskej zmluvy alebo právomoc rozhodcovského súdu v žalobnej odpovedi alebo prostredníctvom žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku, je exekučný súd v štádiu posudzovania návrhu na vykonanie exekúcie oprávnený a zároveň povinný skúmať existenciu alebo platnosť rozhodcovskej zmluvy a právomoc rozhodcovského súdu a v prípade zisteného nedostatku v tomto smere konštatovať rozpor rozhodcovského rozsudku v spotrebiteľskej veci so zákonom znamenajúci neúčinnosť, a teda nezáväznosť tohto exekučného titulu. Len platná rozhodcovská zmluva môže založiť právomoc na konanie rozhodcovského súdu v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní.
skutkový stav a základné fakty	Sťažovateľka vystupovala v procesnom postavení povinnej, pričom návrhom na vykonanie exekúcie sa oprávnená obchodná spoločnosť domáhala od sťažovateľky vymoženía sumy 2 214,08 eur s príslušenstvom na základe rozhodcovského rozsudku Stáleho rozhodcovského súdu Victoria Arbitr. Okresný súd poveril vykonaním exekúcie súdneho exekútora, ktorému sťažovateľka doručila 19. marca 2021 návrh na zastavenie exekúcie. Sťažovateľka v návrhu namietala, že exekučný titul bol vydaný rozhodcovským súdom, ktorého právomoc na rozhodovanie bola dojednaná rozhodcovskou

	<p>zmluvou uzatvorenou popri spotrebiteľskej zmluve o revolvingovom úvere. Takéto dojednanie rozhodcovskej zmluvy spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán, a to v neprospech spotrebiteľa, rozhodcovská zmluva predstavuje neprijateľnú podmienku, ktorá je v zmysle § 53 ods. 5 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník neplatnou. Uzatvorením rozhodcovskej zmluvy sa sťažovateľka fakticky vzdala práva na účinnú ochranu na príslušnom všeobecnom súde, rozhodcovský súd nezohľadnil inštitúty na ochranu spotrebiteľa, argumenty oprávnenej formálne prevzal, nezohľadnil, že v spotrebiteľskej zmluve bol dojednaný úrok vo výške 70,01 % ako rozporný s dobrými mravmi.</p> <p>Uznesením okresného súdu z 23. júla 2021 vydaným vyšším súdnym úradníkom bol návrh sťažovateľky na zastavenie exekúcie zamietnutý.</p> <p>Sťažovateľka podala proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka sťažnosť, ktorú okresný súd uznesením z 8. marca 2022 zamietol. Okresný súd poukázal na zákonný rozsah prieskumu exekučného titulu vydaného v spotrebiteľskom spore v zmysle § 53 ods. 3 písm. f) Exekučného poriadku. V exekučnom konaní možno namietať neexistenciu zákonom požadovaných náležitostí rozhodcovskej spotrebiteľskej zmluvy. Okresný súd konštatoval, že nie je oprávnený posudzovať neprípustnosť exekúcie z dôvodu ničotnosti exekučného titulu ako následku neplatnosti rozhodcovskej zmluvy ako neprijateľnej zmluvnej podmienky podľa § 53 ods. 4 písm. r) Občianskeho zákonníka, pretože to mala sťažovateľka namietať podaním žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku.</p>
<p>z odôvodnenia</p>	<p>Podstata ústavnej sťažnosti spočíva v namietanom porušení základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením okresného súdu. Podľa sťažovateľky mal okresný súd skúmať aj vecnú stránku exekučného titulu, ďalej mal skúmať, či rozhodcovská zmluva zakladajúca právomoc rozhodcovského súdu na vydanie exekučného titulu zodpovedá predpisom na ochranu spotrebiteľa, pričom sama považuje uzatvorenie rozhodcovskej zmluvy za neprijateľnú zmluvnú podmienku, ktorou zo zákona spotrebiteľ nie je viazaný.</p> <p>Zákonný rámec súdneho prieskumu rozhodcovského rozsudku ako exekučného titulu pochádzajúceho zo spotrebiteľského rozhodcovského konania je vymedzený v § 53 ods. 3 písm. f) Exekučného poriadku, v zmysle ktorého súd návrh na vykonanie exekúcie zamietne, ak sa exekúcia má vykonať na podklade rozhodcovského rozhodnutia vydaného v spotrebiteľskom spore a 1. spotrebiteľská rozhodcovská zmluva nespĺňa podmienky podľa osobitných predpisov, 2. rozhodcovské rozhodnutie v spotrebiteľskom spore nebolo vydané rozhodcom, ktorý bol v čase spotrebiteľského rozhodcovského konania zapísaný v zozname rozhodcov oprávnených rozhodovať spotrebiteľské spory, 3. rozhodcovské rozhodnutie v spotrebiteľskom spore nebolo vydané stálym rozhodcovským súdom, ktorý v čase spotrebiteľského rozhodcovského konania mal povolenie rozhodovať spotrebiteľské spory, 4. rozhodcovské rozhodnutie nespĺňa náležitosti podľa osobitného predpisu alebo nie je vykonateľné.</p> <p>Uvedený zákonný rámec ďalej rozvíja aj judikatúra ústavného súdu, a to v rozhodnutiach sp. zn. IV. ÚS 39/2020 a sp. zn. III. ÚS 60/2020.</p> <p>Exekučný súd v prípade spotrebiteľských rozhodcovských rozsudkov neskúma vecnú stránku exekučného titulu z hľadiska existencie neprijateľných zmluvných podmienok, ako namieta sťažovateľka, ale obmedzuje sa len na skúmanie exekučného titulu v spojení s rozhodcovskou zmluvou, ktorá zakladá právomoc rozhodcovského súdu rozhodovať spotrebiteľský spor. Okrem posudzovania, či rozhodcovská zmluva obsahuje zákonné náležitosti, či spor rozhodoval rozhodca a rozhodcovský súd oprávnení rozhodovať spotrebiteľské spory, je exekučný súd povinný v zmysle § 53 ods. 3 písm. f) a ods. 4 Exekučného poriadku preskúmať, či rozhodcovské rozhodnutie spĺňa náležitosti podľa osobitného predpisu alebo či je vykonateľné. Pritom je potrebné zohľadniť nielen formálnu, ale aj materiálnu vykonateľnosť titulu a v tejto fáze prieskumu exekučný súd posudzuje platnosť rozhodcovskej zmluvy v kontexte, či nejde o neprijateľnú</p>

zmluvnú podmienku, čo by zakladalo neplatnosť tohto zmluvného dojednaní, teda rozhodcovský súd by nemal právomoc na vydanie rozhodcovského rozsudku.

Úlohou exekučného súdu už vo fáze posudzovania návrhu na vykonanie exekúcie má byť aj vyhodnotenie, či rozhodcovská zmluva nie je neprijateľnou zmluvnou podmienkou v zmysle § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka, čo je predpokladom materiálnej vykonateľnosti spotrebiteľského rozhodcovského rozsudku ako exekučného titulu. Povinný môže túto okolnosť namietat' pri prvom úkone procesnej obrany, ktorý mu v exekučnom konaní patrí, a to v rámci návrhu na zastavenie exekúcie podanom v lehote 15 dní odo dňa doručenia upovedomenia o začatí exekúcie (IV. ÚS 39/2020, ods. 32).

V zmysle uvedených úvah sa ústavný súd koncentroval na otázku, či sa okresný súd v napadnutom uznesení pri posudzovaní vykonateľnosti rozhodcovského rozsudku ako exekučného titulu riadne zaoberal otázkou platnosti uzavretia rozhodcovskej zmluvy ako materiálnou podmienkou vykonateľnosti.

V tejto súvislosti je potrebné vysloviť, že názor okresného súdu o nemožnosti skúmat' platnosť uzatvorenia rozhodcovskej zmluvy z dôvodu, že to mala sťažovateľka namietat' v žalobe o preskúmanie zákonnosti rozhodcovského rozsudku, nie je v súlade s už uvedenými úvahami ústavného súdu.

Sťažovateľka tvrdí, že už samotné uzatvorenie rozhodcovskej zmluvy, hoci aj vo forme samostatnej zmluvy umožňujúcej jej nepodpísanie bez vplyvu na možnosť uzatvorenia hlavnej úverovej zmluvy, je neprijateľnou zmluvnou podmienkou, keďže fakticky stavia sťažovateľku do nevýhodnejšej polohy. S touto argumentáciou sa musí okresný súd riadne vysporiadať a dať na ňu dostatočnú odpoveď, pričom v tejto súvislosti nemožno opomenúť, že v zmysle § 53 ods. 3 Občianskeho zákonníka je na dodávateľovi (v tomto prípade oprávnenej), aby preukázal individuálnosť dojednaní rozhodcovskej zmluvy. Ak sa individuálnosť dojednaní nepreukáže, je spotrebiteľskú rozhodcovskú zmluvu potrebné preskúmat' s ohľadom na to, či je spôsobilá vyvolať značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa (porov. § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka) s ohľadom na konkrétne skutkové okolnosti danej veci.

Povinnosť skúmat' súlad rozhodcovskej zmluvy s predpismi na ochranu spotrebiteľa vyplýva z § 53 ods. 3 písm. f) bod 1 Exekučného poriadku, podľa ktorého je dôvodom na zamietnutie návrhu na vykonanie exekúcie, ak spotrebiteľská rozhodcovská zmluva nespĺňa podmienky podľa osobitných predpisov. Pod osobitnými predpismi pritom nepostačuje rozumieť iba zákon o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní, ale aj ďalšie právne predpisy rozdielne od Exekučného poriadku [§ 53 ods. 3 písm. f) bod 4 Exekučného poriadku, kde zákon používa pojem „osobitný predpis“]. Zákonodarca bližšie nešpecifikuje, o ktoré ďalšie predpisy ide, z čoho možno pri aplikácii princípu efektívnej ochrany spotrebiteľa vyvodit', že ide o každý predpis naplňujúci tento účel, teda aj § 53 a nasl. Občianskeho zákonníka.

V súvislosti s povahou individuálneho zmluvného dojednaní v spotrebiteľských zmluvách odkazuje ústavný súd na závery nálezov sp. zn. III. ÚS 60/2020, resp. sp. zn. I. ÚS 382/2022, v zmysle ktorých za individuálne dojednané ustanovenie, resp. zmluvu možno považovať vsunutie vlastnej zmluvnej klauzuly, resp. podpísanie zmluvy, ktorej znenie pripravil spotrebiteľ, a nie podpísanie vopred pripravenej formulárovej zmluvy, čo je okolnosť, ktorú bude potrebné posúdiť vo veci sťažovateľky. Rovnako je potrebné zodpovedať, aký vplyv mala alebo mohla mať sťažovateľka na voľbu rozhodcovského súdu, resp. či bol rozhodcovský súd určený vopred dodávateľom. Aj zdanlivá možnosť voľby medzi spotrebiteľským rozhodcovským konaním a konaním pred všeobecným súdom môže v konečnom dôsledku znamenať, že voľba patrí len dodávateľovi, ktorý je spravidla vo väčšine prípadov žalobcom, a iniciovanie sporu zo

	<p>spotrebiteľskej zmluvy aj spotrebiteľom treba považovať za skôr teoretické (keďže tu spektrum potenciálnych požiadaviek spotrebiteľa nespĺnených druhou stranou zmluvného vzťahu je zjavne veľmi obmedzené, pričom do takéhoto spektra, samozrejme, nemôže patriť žaloba o zrušenie rozhodcovského rozsudku predpokladajúca prvotnú voľbu prejednávania a takto i rozhodnutia sporu 10 rozhodcom). Ak výber súdu spočíva v konečnom dôsledku absolútne a jedine na výbere strany podávajúcej žalobný návrh (čo je pri spotrebiteľskom úvere pravidelne veriteľ), rozhodcovská zmluva dáva spotrebiteľovi možnosť výberu súdu do rúk iba naoko. Argument súdu o možnosti výberu medzi uzavretím a neuzavretím rozhodcovskej zmluvy nie je ústavne udržateľný, keďže aj pri hlavnej úverovej zmluve spotrebiteľ stojí pred voľbou, či ju „uzavrieť alebo neuzavrieť“, no po jej uzavretí napokon niet pochybností o existencii dôvodov na vykonanie ex offo súdnej kontroly. Samotné vecné posúdenie otázky, či uzatvorenie rozhodcovskej zmluvy bolo neprijateľnou zmluvnou podmienkou, spadá do právomoci exekučného súdu.</p> <p>K námietke okresného súdu, že návrh na zastavenie exekúcie nemôže nahrádzať žalobu o zrušenie spotrebiteľského rozhodcovského rozsudku s tými zákonnými výhodami, ktoré táto žaloba spotrebiteľovi dáva, je potrebné uviesť, že spotrebiteľ je oprávnený v zákonnej lehote 3 mesiacov od doručenia rozhodcovského rozsudku podať na príslušnom všeobecnom súde žalobu o zrušenie rozhodcovského rozsudku, jej podanie má vo vzťahu k rozhodcovskému rozsudku odkladný účinok. Dôvody na zrušenie spotrebiteľského rozsudku sú formulované v § 45 ods. 1 zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní, a to pod písm. a) až f), a v rámci tohto prieskumu je všeobecný súd oprávnený skúmať aj vecnú stránku rozhodcovského rozhodnutia z hľadiska jeho súladu s ustanoveniami všeobecne záväzných právnych predpisov na ochranu práv spotrebiteľa [§ 45 ods. 1 písm. i) zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní].</p> <p>Je tu teda zrejмый rozdiel v rozsahu prieskumnej činnosti súdu v konaní o žalobe o zrušenie spotrebiteľského rozsudku a v exekučnom konaní, kde je spotrebiteľský rozhodcovský rozsudok exekučným titulom a podlieha prieskumu exekučného súdu v limitoch vyplývajúcich z § 53 ods. 2 písm. f) Exekučného poriadku, teda mimo vecného prieskumu samotného spotrebiteľského vzťahu.</p> <p>Z uvedených záverov vyplýva, že okresný súd pri skúmaní materiálnej vykonateľnosti exekučného titulu rezignoval na princíp efektívnej ochrany spotrebiteľa, ktorý je súčasťou základného práva na súdnu ochranu (PLz. ÚS 1/2022).</p> <p>Vzhľadom na uvedené ústavný súd vyslovil, že okresný súd napadnutým uznesením porušil základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Zároveň priznal sťažovateľke náhradu trov v konaní pred ústavným súdom.</p>
použitie odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESLP a iných súdov	IV. ÚS 39/2020, III. ÚS 60/2020
súvisiace právne predpisy	
klúčové slová	rozhodcovské konanie exekúcia-exekučné konanie spotrebiteľ, spotrebiteľské právo-neprijateľné podmienky spotrebiteľ, spotrebiteľské právo-ochrana spotrebiteľa
spisová značka	IV. ÚS 579/2022
populárny názov	doručenie podania protistrane - kontradiktórnosť

sudca spravodajca	Miroslav Duriš
druh konania	konanie o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	Nález - Nález
dátum rozhodnutia	14.02.2023
dotknuté články ústavy a medzinárodných zmlúv	Ústava Slovenskej republiky čl. 46 ods. 1 ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd čl. 36 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky čl. 1 ods. 1 Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd čl. 6 ods. 1 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov
analytická právna veta	Nedoručením sťažností protistranám s možnosťou vyjadriť sa k nim, ak tieto podania obsahovali riadnu právnu a skutkovú argumentáciu k danému predmetu konania, okresný súd porušil princíp kontradiktórnosti konania, a to viac ak proti napadnutému uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.
skutkový stav a základné fakty	Sťažovatelia ako žalobcovia v 2. až vo 4. rade sa žalobou domáhali náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch z titulu zásahu do svojho práva na ochranu osobnosti, najmä do svojho súkromia, konaním žalovaných. Okresný súd rozsudkom z 8. decembra 2017 zaviazal žalovaných zaplatiť každému zo sťažovateľov sumu 13 000 eur. Žalovaným nepriznal právo na náhradu trov konania. Sťažovatelia aj žalovaní podali proti rozsudku odvolanie. Krajský súd rozsudkom z 26. júla 2019 rozsudok okresného súdu potvrdil (vo vymedzenej časti), vo výroku o trovách konania zrušil a v rozsahu zrušenia vrátil vec na ďalšie konanie a rozhodnutie. O trovách konania rozhodol okresný súd uznesením z 24. februára 2020 tak, že každému zo sťažovateľov priznal právo na náhradu trov konania z prisúdenej sumy v plnom rozsahu. Žalovaný v 2. rade podal proti tomuto uzneseniu odvolanie. Krajský súd uznesením z 3. februára 2021 toto uznesenie potvrdil. O výške náhrady trov konania rozhodol vyšší súdny úradník uznesením z 11. augusta 2021 tak, že žalovaných zaviazal každému zo sťažovateľov zaplatiť sumu 1 357,99 eur (trovy právneho zastúpenia). Proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka podali sťažovatelia sťažnosť z dôvodu nesprávneho určenia tarifnej odmeny advokáta, ako aj z dôvodu nepriznania odmeny advokáta za špecifikované úkony právnej služby. Proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka podala sťažnosť aj žalovaná v 2. rade (zúčastnená osoba), o čom sa sťažovatelia dozvedeli z bodu 8. napadnutého uznesenia. O sťažnostiach rozhodol sudca okresného súdu uznesením z 30. septembra 2022 (ďalej len "napadnuté uznesenie") tak, že sťažnosť sťažovateľov zamietol. Uznesenie vyššieho súdneho úradníka zmenil tak, že žalovaných zaviazal nahradiť každému zo sťažovateľov trovy konania v sume 760,74 eur.
z odôvodnenia	Podstatou argumentácie sťažovateľov je námietka porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy, základného práva podľa čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením okresného súdu predovšetkým z dôvodu nedoručenia sťažnosti zúčastnenej osoby, hoci argumentácia v uvedenej sťažnosti bola podstatná pre rozhodnutie okresného súdu v sťažnostnom konaní. Sťažovatelia namietali nesprávnu aplikáciu ustanovení vyhlášky (čo sa týka určenia tarifnej hodnoty veci) a taktiež správnosť priznanej výšky trov právneho zastúpenia (záver o neúčelnosti špecifikovaných úkonov právnej služby). V prípadoch, keď sťažovatelia namietajú porušenie svojich ústavou garantovaných práv rozhodnutím všeobecného súdu týkajúcim sa náhrady trov konania, je ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre zdržanlivý, keďže

problematika trov konania má vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickú povahu, a preto k zrušeniu napadnutého výroku o trovách konania pristupuje iba výnimočne, napr. keď zistí, že v posudzovanej veci došlo k extrémnemu zásahu do základného práva na súdnu ochranu (spravodlivý proces), alebo ak zistí, že zároveň došlo k neprípustnému zásahu aj do iného základného práva (porovnaj m. m. II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011).

Vychádzajúc z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), ústavný súd už konštatoval, že obsah práva na kontradiktórnosť konania a uplatňovanie tohto práva nie sú celkom jednotné, resp. jednoznačné a obsahujú aj prvky inkompatibility, čo objektívne vyvoláva interpretačné a aplikačné problémy v judikatúre najvyšších súdnych orgánov. Pri vymedzovaní obsahových komponentov práva na kontradiktórnosť konania súběžne existuje formálny, ako aj materiálny prístup. Táto dvojkoľajnosť si z dôvodu objektívnej vzájomnej inkompatibility postojov strán (kontradiktórneho) konania vyžaduje precízne určiť pravidlá, kedy sa môže vo veci konajúci vnútroštátny súd (uplatňujúc materiálny prístup k právu na kontradiktórne konanie) odkloniť z dôvodu procesnej ekonómie či iného relevantného dôvodu od príliš formalistického prístupu k uplatňovaniu práva na kontradiktórnosť konania (porovnaj nálezy sp. zn. IV. ÚS 283/2011 a IV. ÚS 416/2018). 39. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na to, že vo viacerých prípadoch dospel k záveru, že nedoručenie vyjadrenia účastníka konania druhému účastníkovi konania vytvára stav nerovnosti účastníkov v konaní pred súdom, čo je v rozpore s princípom kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní ako súčasť práva na spravodlivý proces (m. m. I. ÚS 2/05, I. ÚS 100/04, I. ÚS 335/06, IV. ÚS 19/2012, II. ÚS 98/2017), a možno ho kvalifikovať ako odňatie možnosti konať pred súdom (I. ÚS 156/07). 40. Ústavný súd pri formulovaní uvedeného právneho záveru vychádzal z toho, že jedným z aspektov práva na spravodlivý proces je – okrem práva domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (prístup k súdu) – aj právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorá okrem iných procesných záruk kladie dôraz aj na zachovanie kontradiktórnosti konania a „rovnosti zbraní“ (podobne napr. III. ÚS 402/08). Podstatou kontradiktórnosti a s ňou súvisiacej „rovnosti zbraní“ je, aby všetci účastníci konania mali reálnu možnosť využiť svoje procesné práva predložiť argumenty a reagovať na „protiargumenty“ protistrany.

Zároveň však ústavný súd pripustil (IV. ÚS 19/2012), že v niektorej veci môže byť absencia stanoviska k vyjadreniu k opravnému prostriedku druhého účastníka konania právne irelevantná. O taký prípad ide vtedy, keď súd rozhodujúci o opravnom prostriedku nezaložil svoje rozhodnutie na vyjadrení k opravnému prostriedku (teda vtedy, keď vyjadrenie k opravnému prostriedku nemalo zásadný vplyv na rozhodnutie o opravnom prostriedku).

Aj ESLP vo svojej judikatúre uvádza, že „princíp rovnosti zbraní – jeden z prvkov širšieho konceptu spravodlivého procesu – vyžaduje, aby každej strane bola poskytnutá primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť za podmienok, ktoré ju nestavajú do podstatne nevýhodnejšej pozície vis-à-vis proti jej protistrane...“ (rozsudok vo veci Niederöst-Huber proti Švajčiarsku z 18. 2. 1997, bod 23). Ďalej ESLP uviedol, že „koncept spravodlivého procesu v sebe v podstate implikuje právo procesných strán zoznámiť sa so všetkými predloženými dôkazmi a doručeními pripomienkami a vyjadriť sa k nim...“ (Niederöst-Huber proti Švajčiarsku, bod 24). Vo svojej judikatúre však tiež pripustil, že právo na kontradiktórne konanie nie je absolútne a jeho rozsah sa môže líšiť v závislosti od špecifických okolností prejednávanej veci (porovnaj napr. rozsudky vo veciach Čičmanec proti Slovenskej republike z 28. 6. 2016, Vokoun proti Českej republike z 3. 7. 2008).

V niektorých výnimočných prípadoch dospel ESLP v minulosti k záveru, že neposkytnutie písomného vyjadrenia alebo dokumentov v konaní a nemožnosť sťažovateľa sa k nim vyjadriť nepredstavovali porušenie práva na spravodlivý proces. Urobil tak napríklad v prípade, keď priznanie tých práv a možností,

ktorých bol sťažovateľ v skutočnosti pozbavený, by nemalo žiaden vplyv na výsledok konania, keďže zvolený právny prístup nedával priestor na ďalšiu diskusiu (pozri rozsudok vo veci Čičmanec proti Slovenskej republike, bod 60). Podľa ESĽP ide tiež o to, či sa sťažovateľ mohol alebo nemohol účinne brániť práve z toho dôvodu, že mu nebolo doručené uvedené vyjadrenie, to znamená, či by doručenie uvedeného vyjadrenia malo dopad na výsledok sporu alebo nie (porovnaj rozsudok vo veci Verdú proti Španielsku z 15. 2. 2007, bod 25).

Pokiaľ ide o prerokúvanú problematiku – otázku trov konania, aj v tomto konaní sa bezpochyby uplatňuje princíp kontradiktórnosti konania (napriek absencii explicitnej právnej úpravy v relevantných ustanoveniach Civilného sporového poriadku). Princíp kontradiktórnosti teda nachádza uplatnenie aj v konaní o sťažnosti podľa § 239 a nasledujúcich CSP. Aj ESĽP už v minulosti riešil obdobné prípady, kde bolo namietané porušenie zásady kontradiktórnosti z dôvodu, že odvolací súd neposlal odvolanie (v našom právnom poriadku sťažnosť, pozn.) proti výroku o trovách konania protistrane (rozsudok ESĽP zo 6. 2. 2001 vo veci Beer proti Rakúsku, č. 30428/96, body 18 – 21, rozsudok ESĽP zo 7. 1. 2005 vo veci Baumann proti Rakúsku, č. 76809/01, bod 48), pričom dospel k záveru o porušení tejto zásady a zároveň aj k porušeniu čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Pri posúdení opodstatnenosti ústavnej sťažnosti ústavný súd vychádzal z odôvodnenia napadnutého uznesenia, v ktorom okresný súd rekapituloval obsah sťažnostnej argumentácie sťažovateľov a zúčastnenej osoby (jej právneho predchodcu) proti uzneseniu vyššej súdnej úradníčky z 11. augusta 2021. Sťažovatelia s odkazom na uznesenie okresného súdu z 24. februára 2020 o trovách konania, vychádzajúc zo znenia výroku tohto uznesenia, argumentovali, že okresný súd autoritatívne vyslovil, že na určenie základnej sadzby tarifnej odmeny sa má aplikovať § 10 ods. 1 vyhlášky, a nie § 10 ods. 8 vyhlášky. Následne sťažovatelia tiež namietali nepriznanie odmeny (náhrady trov) za špecifikované úkony právnej služby. Zúčastnená osoba vo svojej sťažnosti tiež namietala, že okresný súd nesprávne určil odmenu za jeden úkon právnej služby. Vo veci podľa nej nešlo o objektívnu kumuláciu nárokov sťažovateľov ako žalobcov, ale ich nároky vychádzali z jednej poistnej udalosti. Z uvedeného dôvodu mala byť odmena za jeden úkon právnej služby určená podľa § 10 ods. 8 vyhlášky v spojení s § 13 ods. 2 vyhlášky bez aplikácie § 13 ods. 3 vyhlášky. Zúčastnená osoba tiež namietala neúčelnosť niektorých úkonov právnej služby, za ktoré okresný súd priznal sťažovateľom odmenu.

Okresný súd svoju argumentáciu týkajúcu sa určenia základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby uviedol odôvodnenia napadnutého uznesenia. V tomto bode odôvodnil aplikáciu § 10 ods. 8 vyhlášky a výlučnú aplikáciu § 13 ods. 2 vyhlášky bez aplikácie aj § 13 ods. 3 vyhlášky. Z tejto časti odôvodnenia je zrejmé, že okresný súd (zákonná sudkyňa) akceptoval sťažnostnú argumentáciu zúčastnenej osoby.

Z už uvedeného je nepochybné, že sťažnosti strán sporu predstavovali podania, ktoré obsahovali riadnu právnu a skutkovú argumentáciu, obe strany sporu takto prezentovali svoj odôvodnený názor vzťahujúci sa na daný predmet konania (určenie výšky náhrady trov konania). Právna argumentácia strán sporu mala takú povahu, že dávala priestor na diskusiu, preto bolo potrebné túto argumentáciu sprístupniť protistrane s možnosťou oboznámiť sa s touto argumentáciou a poskytnúť vlastné stanovisko k podaniu protistrany. Je príznačné, že takáto diskusia sa rozvinula v konaní ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľov – vychádzajúc z obsahu vyjadrení okresného súdu a zúčastnenej osoby a následne z repliky sťažovateľov. Uvedený priestor na diskusiu mal poskytnúť okresný súd stranám sporu uplatnením princípu kontradiktórnosti konania (doručením sťažností protistranám s možnosťou vyjadriť sa k nim) a následne okresný súd svoje stanovisko vo vyjadrení mohol poňať do odôvodnenia rozhodnutia o týchto sťažnostiach.

	<p>Vychádzajúc z okolností prerokovanej veci, nemožno akceptovať obranu okresného súdu, že uprednostnil zásadu hospodárnosti a efektívneho rozhodovania o sťažnostiach s cieľom promptného vybavenia sťažností. O sťažnostiach strán sporu rozhodoval 13 mesiacov, čo je zjavne popretie princípu hospodárneho a najmä efektívneho rozhodovania o sťažnosti podľa § 239 a nasl. CSP a takéto rozhodovanie nemožno označiť ako „promptné“. Za týchto okolností uvedený argument odôvodňujúci neuplatnenie princípu kontradiktórnosti nemôže obstáť. Časový úsek, v ktorom okresný súd rozhodol o sťažnostiach strán sporu, dával možnosť na uplatnenie princípu kontradiktórnosti konania. Obdobne nemožno akceptovať obranu okresného súdu, že strany sporu napokon mali možnosť oboznámiť sa so sťažnosťou protistrany, keďže ju doručil spolu s napadnutým uznesením. Takéto doručenie podania nemožno vnímať ako uplatnenie princípu kontradiktórnosti. Procesný postup okresného súdu totiž nedával žiadnu reálnu možnosť účinne poskytnúť prípadné stanovisko k argumentom protistrany a reálne tak ovplyvniť výsledok konania (rozhodnutie súdu), keďže proti napadnutému uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.</p> <p>Pokiaľ sťažovatelia namietali porušenie čl. 1 ods. 1 ústavy, ústavný súd, odvolávajúc sa na svoju doterajšiu judikatúru (IV. ÚS 119/07, IV. ÚS 383/08), k tomu uvádza, že čl. 1 ods. 1 ústavy má charakter všeobecného ústavného princípu, ktorý sú povinné rešpektovať všetky orgány verejnej moci pri výklade a uplatňovaní ústavy. Označený článok ústavy je takto vždy implicitnou súčasťou rozhodovania ústavného súdu, t. j. aj jeho rozhodovania o porušovaní základných práv a slobôd garantovaných ústavou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, preto ústavný súd nepovažoval za potrebné vysloviť porušenie tohto článku ústavy.</p> <p>Na základe uvedeného ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny a ich právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením, ktoré zrušil a ec vrátil okresnému súdu na ďalšie konania. Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov v konaní pre ústavným súdom a vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovel.</p>
<p>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, EStP a iných súdov</p>	
<p>súvisiace právne predpisy</p>	
<p>kľúčové slová</p>	<p>ujma, náhrada škody-nemajetková ujma princíp a zásady (zjednotenie pojmov)-kontradiktórnosť práva a slobody – právo na súdnu a inú právnu ochranu-právo na súdnu ochranu ochrana osobnosti advokát, advokácia-advokátska tarifa práva a slobody – právo na súdnu a inú právnu ochranu-právo na spravodlivý proces trovy konania-náklady konania advokát, advokácia-náhrada trov právneho zastúpenia vyšší súdny úradník</p>

<p>spisová značka</p>	<p>IV. ÚS 582/2022</p>
<p>populárny názov</p>	<p>náležitý odôvodnenie rozsahu exekúcie</p>
<p>sudca spravodajca</p>	<p>Libor Duľa</p>
<p>druh konania</p>	<p>konanie o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb</p>
<p>druh rozhodnutia a spôsob vybavenia</p>	<p>Nález - Nález</p>
<p>dátum rozhodnutia</p>	<p>21.02.2023</p>
<p>dotknuté články ústavy a medzinárodných zmlúv</p>	<p>Ústava Slovenskej republiky čl. 46 ods. 1 Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd čl. 6 ods. 1 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a</p>

	doplnení niektorých zákonov
analytická právna veta	<p>Ak okresný súd nedal jasnú odpoveď na podstatnú a relevantnú námietku sťažovateľky v akom rozsahu je exekúcia v časti vymáhania úrokov z omeškania zastavená, táto skutočnosť v konečnom dôsledku zakladá nepreskúmateľnosť a zmätočnosť ním vydaného uznesenia, čím dochádza k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.</p>
skutkový stav a základné fakty	<p>sťažovateľka vystupuje v procesnom postavení oprávnenej v exekučnom konaní vedenom okresným súdom pre vymoženie peňažnej pohľadávky proti povinnému.</p> <p>Poverený súdny exekútor vydal 11. januára 2021 upovedomenie o začatí exekúcie. Následne bol 29. januára 2021 v zákonnej 15-dňovej lehote súdному exekútorovi doručený návrh povinného na zastavenie exekúcie s odôvodnením, že proti jeho osobe bol uznesením okresného súdu z 3. januára 2019 (právoplatným a vykonateľným 11. januára 2019) vyhlásený konkurz spolu s oddĺžením, ktorým bol zbavený všetkých dlhov, ktoré môžu byť uspokojené iba v konkurze, a to v rozsahu, v akom nebudú v konkurze uspokojené. Okresný súd uznesením z 9. augusta 2021 vydaným vyššou súdnou úradníčkou exekúciu podľa § 61k ods. 1 písm. d) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Exekučný poriadok“) v časti vymoženia úrokov z omeškania vo výške špecifikovanej v petite zastavil (výrok I), návrh povinného na zastavenie exekúcie vo zvyšnej časti zamietol (výrok II) a žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov konania v súvislosti s návrhom povinného na zastavenie exekúcie (výrok III).</p> <p>Sťažnosť sťažovateľky (oprávnenej) proti výrokom I a III predmetného uznesenia okresný súd uznesením z 10. januára 2022 (ďalej len "napadnuté uznesenie") vydaným sudkyňou zamietol.</p>
z odôvodnenia	<p>Sťažovateľka s čiastočným zastavením exekúcie v časti príslušenstva nesúhlasí a v postupe okresného súdu vidí porušenie ňou označených práv. Poukazuje na to, že napadnuté uznesenie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci, keďže okresný súd nesprávne aplikoval § 166b ods. 1 písm. a) a § 166c ods. 1 písm. a) zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o konkurze“). Podľa názoru sťažovateľky napriek tomu, že pohľadávka je oddĺžením nedotknutá, vzťahuje sa na ňu § 166b ods. 1 písm. a) zákona o konkurze, a teda pohľadávka je, čo sa týka príslušenstva, čiastočne nevymáhateľná. Proti povinnému je nevymáhateľné príslušenstvo, ktoré presahuje 5 % istiny pohľadávky za každý kalendárny rok, preto bol okresný súd povinný podľa § 167f ods. 2 v spojení s § 166b ods. 1 písm. a) zákona o konkurze exekúciu zastaviť v časti úrokov z omeškania prevyšujúcich 5 % ročne. Okresný súd však exekúciu zastavil v časti celých úrokov z omeškania. Predmetom ústavnej sťažnosti je aplikácia zákona o konkurze v kontexte Exekučného poriadku.</p> <p>Sťažovateľka vo svojej ústavnej sťažnosti tvrdí, že proti povinnému je nevymáhateľné príslušenstvo, ktoré presahuje 5 % istiny pohľadávky za každý kalendárny rok, preto bol okresný súd povinný exekúciu v tejto časti zastaviť, avšak k zastaveniu došlo v časti celých úrokov z omeškania, v dôsledku čoho okresný súd zasiahol do jej práv.</p> <p>Okresný súd na takto predostretú argumentáciu sťažovateľky v napadnutom uznesení poukazuje na odôvodnenie rozhodnutia napadnutého sťažnosťou a tvrdí, že k zastaveniu exekúcie došlo len v časti úrokov, ktoré presahujú 5 % istiny pohľadávky za každý kalendárny rok bez toho, aby sa touto argumentáciou sťažovateľky bližšie zaoberal. Následne však v rámci svojho vyjadrenia k ústavnej sťažnosti pripúšťa aj výklad uplatnený sťažovateľkou v ústavnej sťažnosti (a teda aj v sťažnosti sťažovateľky proti uzneseniu vyššej súdnej</p>

	<p>úradníčky), ktorý je v rozpore s výkladom vyplývajúcim zo záveru odôvodnenia napadnutého uznesenia.</p> <p>Ústavný súd preskúmaním napadnutého uznesenia zistil, že okresný súd síce aplikoval na vec relevantné ustanovenia správneho právneho predpisu [§ 166b ods. 1 písm. a) zákona o konkurze], avšak jeho interpretáciu v rámci odôvodnenia napadnutého uznesenia nedotiahol do konca, keďže z neho jednoznačne nevyplýva, v akej časti okresný súd exekúciu zastavil (čo pripúšťa aj okresný súd). V tomto smere nie je preto napadnuté uznesenie okresného súdu odôvodnené ústavne udržateľne, keďže okresný súd nedal jasnú odpoveď na podstatnú a relevantnú námietku sťažovateľky, a to v akom rozsahu je exekúcia v časti vymáhania úrokov z omeškania zastavená, a táto skutočnosť v konečnom dôsledku zakladá nepreskúmateľnosť a zmätočnosť ním vydaného uznesenia. Okresný súd v napadnutom uznesení nezohľadnil už citované východiská ochrany základných práv a slobôd, preto jeho prístup pri rozhodovaní o podanej sťažnosti nemožno hodnotiť inak ako odporujúci obsahu základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru v pomere vypuklej miere. Túto okolnosť nemohol ústavný súd ignorovať, aj keď ide o rozhodnutie vydané vo vykonávacom konaní. Vykonávateľom exekúcie je súdny exekútor a pre toho je určujúce mať jednoznačne určitelný rozsah, v akom má exekúciu vykonať, pričom vo veci sťažovateľky nemal možnosť do rozhodovania súdu o čiastočnom zastavení exekúcie zasiahnuť. Naproti tomu okresný súd rozhodujúci o prípadnom konečnom osude časti exekúcie zo svojej pozície túto možnosť aj povinnosť má a nemôže na ňu rezignovať vydaním rozhodnutia, ktoré nespĺňa základné atribúty náležitého odôvodnenia rozhodnutia, a delegovať (v rozpore s princípom subsidiarity) rozhodovanie o námietkach uplatnených sťažovateľkou proti rozhodnutiu vydanému vyššou súdnou úradníčkou na ústavný súd.</p> <p>Vzhľadom na vyššie uvedené ústavný súd konštatoval, že základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru bolo napadnutým uznesením porušené. Ústavný súd napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Sťažovateľke priznal náhradu trov v konaní pred ústavným súdom v sume 493,10 eur, pričom náhradu za tretí úkon právnej služby ústavný súd nepriznal, pretože obsah doručeného vyjadrenia nepovažoval za taký, ktorý by prispel k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci. Z tohto dôvodu vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovel.</p>
použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, EStP a iných súdov	
súvisiace právne predpisy	
klúčové slová	konanie-zastavenie konkurz a reštrukturalizácia / vyrovnanie-oddĺženie príslušenstvo-pohľadávky rozhodnutie-odôvodnenie exekúcia

spisová značka	IV. ÚS 601/2022
populárny názov	hodnotenie dôkazov v daňovom konaní
sudca spravodajca	Ladislav Duditš
druh konania	konanie o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	Nález - Nález
dátum rozhodnutia	09.03.2023
dotknuté články ústavy a medzinárodných zmlúv	Ústava Slovenskej republiky čl. 46 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky čl. 46 ods. 2 Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd čl. 6 ods. 1

	zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov
analytická právna veta	Je potrebné dôsledne rozlišovať, čo tvorí dôkazné bremeno daňového subjektu a čo má povinnosť preukazovať správca dane. Preukázanie splnenia podmienok na odpočet dane v zmysle § 49 a § 51 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov je na strane daňového subjektu, ktorého zaťažuje dôkazná povinnosť vo vzťahu k preukázaniu splnenia formálnych, rovnako aj materiálnych podmienok na odpočet, teda musí preukázať, že predložené doklady odrážajú skutočnosť. Ak však sťažovateľ predložil listiny a iné dôkazy preukazujúce realizáciu zdaniteľného plnenia od dodávateľa deklarovaným spôsobom, prípadne navrhol dôkazy na preukázanie uskutočnenia deklarovaného zdaniteľného plnenia, nemožno bez vyhodnotenia týchto dôkazov vydať rozhodnutie o nepreukázaní oprávnenosti nároku na odpočítanie DPH.
skutkový stav a základné fakty	<p>Daňový úrad Žilina (ďalej len „správca dane“) ako príslušný správca dane vykonal u sťažovateľa kontrolu oprávnenosti nároku na vrátenie nadmerného odpočtu dane z pridanej hodnoty (ďalej aj „DPH“) za obdobie apríl 2016 a na základe zistení vydal 17. októbra 2017 rozhodnutie, ktorým sťažovateľovi určil rozdiel dane z pridanej hodnoty za zdaňovacie obdobie apríl 2016 v sume 74 318,90 eur a znížil nadmerný odpočet na dani z pridanej hodnoty za zdaňovacie obdobie apríl 2016 zo sumy 80 586,74 eur na sumu 6 267,84 eur.</p> <p>Sťažovateľ podal proti prvostupňovému rozhodnutiu správcu dane odvolanie, o ktorom Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky ako odvolací orgán rozhodlo tak, že prvostupňové rozhodnutie potvrdilo rozhodnutím z 9. apríla 2018.</p> <p>Správnou žalobou sa sťažovateľ domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia žalovaného správneho orgánu. Krajský súd žalobu zamietol rozsudkom z 13. novembra 2019 s odôvodnením, že rozhodnutie žalovaného správneho orgánu považuje za zákonné, pretože konanie, ako aj rozhodnutie žalovaného správneho orgánu je v súlade so zákonom č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „daňový poriadok“) a s hmotnoprávnymi ustanoveniami zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o dani z pridanej hodnoty“). Podľa krajského súdu sťažovateľ nepreukázal oprávnenosť odpočítania DPH z dodaných faktúr a to, že daňové orgány vychádzali zo správneho rozloženia dôkazného bremena, pretože správca dane preukázateľným spôsobom spochybnil zdaniteľné obchody, v dôsledku čoho sa presunulo dôkazné bremeno na daňový subjekt, ktorý ho následne neuniesol.</p> <p>Proti tomuto rozsudku sťažovateľ podal kasačnú sťažnosť, o ktorej rozhodol najvyšší správny súd rozsudkom z 23. februára 2022 (ďalej len "napadnutý rozsudok") tak, že kasačnú sťažnosť zamietol v zmysle § 461 Správneho súdneho poriadku ako nedôvodnú.</p>
z odôvodnenia	<p>Ústavný súd po preskúmaní ústavnej sťažnosti a jej príloh identifikoval, že podstatou argumentácie sťažovateľa v správnom súdnom konaní boli okolnosti súvisiace s posúdením skutočností vzťahujúcich sa na uskutočnenie zdaniteľného plnenia ako jedného zo základných predpokladov na odpočítanie dane a tiež posúdenie kľúčovej právnej otázky rozloženia a presunu dôkazného bremena, t. j. kto bol s ohľadom na danú procesnú situáciu nositeľom dôkazného bremena. Ústavný súd dospel k záveru, že najvyšší správny súd na tieto otázky neposkytol ústavne súladné odpovede a z napadnutého rozhodnutia je navyše prima facie zrejmé, že najvyšší správny súd vzhľadom na rozsah a relevantnosť námietok sťažovateľa napadnuté rozhodnutie odôvodnil nedostatočne</p> <p>Posúdenie námietok sťažovateľa vo vzťahu k rozloženiu dôkazného bremena v jeho veci</p> <p>Ústavný súd k otázke rozloženia dôkazného bremena pri preukazovaní nároku na odpočet DPH v kontexte pochybností správcu dane judikoval, že daňový subjekt má v daňovom konaní dve základné povinnosti: povinnosť tvrdiť a povinnosť svoje tvrdenia dokázať. Formálne sa obe tieto povinnosti realizujú tak, že</p>

daňový subjekt podá riadne vyplnené daňové priznanie (povinnosť tvrdiť), pričom spolu s ním predloží správcovi dane písomné doklady, ktoré je podľa právnych predpisov povinný viesť (dôkazná povinnosť). Takto si daňový subjekt splní svoje povinnosti v daňovom konaní, teda aj povinnosť dôkaznú. Ak však správca dane pri preverovaní uvedených písomných podkladov preukázateľne spochybni vierohodnosť, pravdivosť alebo úplnosť dôkazov predložených daňovým subjektom, potom možno konštatovať, že správca dane splnil svoju dôkaznú povinnosť a v takom prípade je opäť len na daňovom subjekte, či predložením alebo navrhnutím ďalších dôkazov vyvráti spochybenie jeho pôvodných dôkazov správcom dane. Týmto spôsobom dochádza v procese dokazovania v daňovom konaní k presúvaniu dôkazného bremena medzi správcom dane a daňovým subjektom, čo predstavuje praktické vyjadrenie kombinácie uplatňovania zásady vyhľadávacej a zásady prejednávacej (I. ÚS 377/2018).

Kvalita spochybenia dôkazov produkovaných daňovým subjektom musí spĺňať určité parametre, t. j. nestačí iba jednoduché a ničím nepodložené tvrdenie správcu dane. Spochybenie zo strany správcu dane musí byť preukázateľné vo forme relevantného dôkazu alebo správcom dane prezentovaného takého hodnotenia dokladov predložených daňovým subjektom, ktoré doklady alebo ich obsah robí reálne neistým. V tejto súvislosti ústavný súd označil za ústavne konformné východisko, podľa ktorého dôkazné bremeno prechádza na daňový subjekt, ak správca dane preukázateľným spôsobom spochybni uskutočnenie zdaniteľných plnení. Súd v správnom súdnictve sú vtedy oprávnené verifikovať dôkazy vykonané v procese správy daní z toho hľadiska, či dôkazy, z ktorých správca dane vychádzal pri spochybení dôkazov daňového subjektu (a teda reálnej existencie zdaniteľného plnenia), nie sú pochybné a či umožňujú skutkový záver, ku ktorému dospel orgán finančnej správy (m. m. II. ÚS 705/2017, IV. ÚS 380/2021). Ide teda o hodnotenie správneho súdu v dôkaznej oblasti (dostatočnosť dôkazných zistení finančnej správy na spochybenie prvotnej dokladovej prezentácie daňového subjektu, čo vyvoláva sekundárny prenos dôkazného bremena opäť na daňový subjekt), ktorá sa musí prejavíť v náležitom odôvodnení rozhodnutia správneho súdu.

Z obsahu administratívnych rozhodnutí, ako sú zhrnuté v rozsudku najvyššieho správneho súdu, je na prvý pohľad zrejmé, že orgány finančnej správy sa zásadnou právnou otázkou unesenia a presunu dôkazného bremena riadne nezaoberali, podobne ani správne súdy na námietky sťažovateľa v tomto smere neposkytli náležitú odpoveď.

Zo základnej premisy chápania a konceptu inštitútu právnej zodpovednosti vyplýva, že nikto nemôže znášať zodpovednosť za konanie tretieho subjektu, na ktoré nemá žiaden dosah, resp. ktoré je mimo jeho vplyvu a moci aprobovanej právom. Každý nesie zodpovednosť za vlastné správanie, pričom výnimky z tohto pravidla môže stanoviť iba zákon (napr. ručenie za daň podľa § 69b zákona o dani z pridanej hodnoty, osobitné prípady objektívnej zodpovednosti a pod.), a preto nedostatky v účtovnej evidencii, prípadne akejkolvek inej daňovo relevantnej dokumentácii, ako aj iné nezrovnalosti na strane tretej osoby nemožno bez opory v zákone pričítať na ťarchu daňového subjektu, ktorý je s touto osobou v dodávateľsko-odberateľskom vzťahu. Zároveň je potrebné uviesť, že tieto nedostatky na strane tretích subjektov nemusia automaticky znamenať a viesť k záveru o nepreukázaní existencie zdaniteľného plnenia za predpokladu, že kontrolovaný daňový subjekt disponuje vlastnými daňovo významnými dôkazmi, ktoré preukazujú opak.

Daňový subjekt nie je možné pripraviť o právo odpočítať DPH len v dôsledku skutočností ležiacich mimo jeho sféry, ako je nekontaktnosť jeho dodávateľov či odberateľov, nesplnenie si rôznych povinností na ich strane či neodvedenie sumy dane do štátneho rozpočtu týmito inými osobami. Finančná správa nemusí mať predstavu o úplne exaktnom priebehu jednotlivých transakcií ani nemusí v zásade nadobudnúť presvedčenie, že zvolený obchodný model daňového subjektu je optimálny alebo odôvodnený, pričom existenciu rôznych pochybností

nemôže automaticky prenášať, ak nepreukáže účasť na daňovom podvode alebo vedomosť o ňom, na daňový subjekt. Iba splnenie formálnych podmienok na odpočítanie dane však nemusí stačiť na také odpočítanie, t. j. daňový subjekt môže byť povinný dokazovať aj niektoré skutočnosti rozhodné pre splnenie hmotnoprávnych podmienok na priznanie práva na odpočítanie DPH. Ak daňový subjekt splní hmotnoprávne podmienky, nedostatky v splnení formálnych podmienok zas nemusia automaticky znamenať negatívny následok pre daňový subjekt (IV.ÚS 86/2022). Všetky tieto čiastkové závery je potrebné uplatňovať kontextuálne v situácii predpokladanej v § 46 ods. 5 daňového poriadku s hodnotením dokazovania a ním zisteného skutkového stavu pre individuálny prípad.

V posudzovanej veci najvyšší správny súd vychádzal z toho, že priamy dodávateľ sťažovateľa nemal potrebné personálne a pracovné kapacity na to, aby dokázal zabezpečiť fakturované plnenia, čo podľa kasačného súdu predstavuje významnú indíciu, ktorá je spôsobilá spochybniť hodnovernosť tvrdení o tom, že sa fakturované obchody reálne uskutočnili tak, ako je deklarované na faktúre, a to najmä vo vzťahu k osobe, ktorá je na faktúre uvedená ako dodávateľ sťažovateľa. 9 30. Uvedené právne východisko nezodpovedá aktuálnym judikatúrnym trendom súdneho dvora ani vnútroštátnych najvyšších súdnych autorít vo vzťahu k posudzovaniu preukázania zdaniteľných obchodov deklarovaným dodávateľom v prípadoch, ak správca dane oprávnené spochybní ich vykonanie priamo dodávateľom, resp. subdodávateľmi deklarovaneho dodávateľa.

Je v rozpore s európskym právom postup, ak daňový orgán zamietne zdaniteľnej osobe právo na odpočítanie dane z pridanej hodnoty zaplatenej za nadobudnutie tovaru, ktorý jej bol dodaný, len na základe tvrdenia o jej účasti na daňovo-podvodnom konaní. Takéto zamietnutie je možné len vtedy, ak je právne dostatočným spôsobom preukázané, že sa zdaniteľná osoba aktívne podieľala na daňovom podvode alebo vedela, alebo mala vedieť, že sú uvedené transakcie súčasťou daňového podvodu, ktorého sa dopustila osoba, ktorá vyhotovila faktúru, alebo akýkoľvek iný subjekt vystupujúci na predchádzajúcom stupni uvedeného dodávateľského reťazca, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu (uznesenie súdneho dvora z 3. septembra 2020 vo veci C-610/19 Vikingo Fővállalkozó Kft. proti Nemzeti Adó-és Vámhivatal Fellebbviteli Igazgatósága).

Pre úplnosť je potrebné dodať, že v duchu európskej judikatúry má byť nárok na odpočet DPH uznaný i v prípade, keď je preukázané, že príslušné plnenie poskytol iný než deklarovaný dodávateľ, pokiaľ však je aj tento skutočný (na doklade neuvedený) dodávateľ v postavení zdaniteľnej osoby, resp. v podmienkach slovenského právneho poriadku v postavení platiteľa DPH. Uvedené však na posudzovanej veci nič nemení, pretože v tomto prípade daňové orgány účinne nespochybnili, kto bol skutočným dodávateľom (rozsudok súdneho dvora z 9. decembra 2021 vo veci C-154/20 Kemwater ProChemie proti Odvolací finanční ředitelství).

Pre záver správca dane, že daňový subjekt nesplnil hmotnoprávne podmienky na odpočítanie DPH, nepostačuje spochybnenie subdodávateľských spoločností deklarovaneho dodávateľa daňového subjektu, ktoré nemali žiadnych zamestnancov, nemali personálne vybavenie, nemali materiálno-technické vybavenie na realizáciu daných prác, a teda nedisponovali nevyhnutnými prostriedkami na zabezpečenie fakturovaného plnenia. V prípade spochybnených subdodávateľov deklarovaneho dodávateľa je možné nepriznať odpočítanie dane daňovému subjektu, ak by bolo v konaní preukázané, že daňový subjekt sa podieľal na daňovom podvode alebo vedel či vedieť mal, že sa zúčastňuje na obchodnom reťazci poznačenom prípadným daňovým podvodom (R 23/2022 ZNSS). Nemožno však vyvodit' ani opačný záver, že nesplnenie hmotnoprávnych podmienok na odpočítanie DPH automaticky vyvoláva podozrenie zo spáchania trestného činu.

Nedostatočné personálne a pracovné kapacity dodávateľa daňového subjektu môžu za určitých okolností predstavovať indíciu, resp. operatívnu informáciu k ďalšiemu vyšetrovaniu a preverovaniu reálnosti zdaniteľného plnenia, avšak od daňového subjektu je možné požadovať len primeranú starostlivosť na predbežné overenie reálnosti údajov prezentovaných jeho dodávateľom, nie vyšetrovanie do hĺbky dodávateľského reťazca. Je neprípustné, aby si daňové orgány týmto spôsobom kompenzovali dôkaznú núdzu (nedostatok dôkazných prostriedkov) vo vzťahu k vlastnej verzii skutkového deja. Smerodajný a rozhodujúci musí byť za každých okolností vždy dôkazný materiál, ktorý je obsahom administratívneho a súdneho spisu.

Nie je vylúčené, aby určitá informácia, ktorá má povahu indície, mohla byť za istej konštelácie považovaná za nepriamy dôkaz. Celkovo je v tomto smere potrebné postupovať pri voľnom hodnotení dôkazov tak, ako to ustanovuje § 3 ods. 3 daňového poriadku, čo musí nájsť svoj odraz v rozhodnutí vydanom v daňovom konaní a v konečnom dôsledku, ak dôjde k podaniu správnej žaloby, v rozhodnutí správneho súdu.

Z napadnutého rozhodnutia nie je dostatočne jasné, či kasačný súd nerozlišoval na účely presunu dôkazného bremena kvalitatívnu stránku pochybností správcu dane, keď považoval, resp. povýšil indície na relevantné dôkazy. S cieľom dosiahnutia ústavne udržateľného rozhodnutia je potrebné posúdiť v rámci východísk prezentovaných v tomto rozhodnutí, či správca dane produkoval pochybnosti v rovine významných dôkazov alebo išlo len o hypotézy založené na indíciách a náznakoch vo vzťahu k pravidlám na odpočítanie DPH.

Záver najvyššieho správneho súdu odobrujúce postup správcu dane bez odpovede na konkrétne námietky sťažovateľa sú v konflikte s východiskami v judikatúre súdneho dvora, podľa ktorých daňový orgán vo všeobecnosti nemôže od zdaniteľnej osoby vyžadovať, aby jednak overila, že vystaviteľ faktúry vzťahujúcej sa na tovar a služby, na základe ktorých sa požaduje výkon práva na odpočítanie DPH, disponuje predmetným tovarom, je schopný ho dodať a splnil si povinnosť podať daňové priznanie a uhradiť DPH, aby sa tým ubezpečila, že na strane subjektov na vstupe nie sú nezrovnalosti alebo podvod, a aby jednak v tejto súvislosti disponovala príslušnými dokumentmi (rozsudok z 22. októbra 2015 vo veci PPUH Stehcemp, C-277/14, bod 52). Také pravidlo („platné vo všeobecnosti“) neznamená, že pre konkrétny prípad nemožno konštatovať nespĺnenie hmotnoprávnych podmienok na odpočítanie DPH, a to aj pri absencii záveru o zapojení daňového subjektu na vstupe DPH do podvodného konania. Musí byť však v dostatočnej miere doložené a odôvodnené pre konkrétny prípad (v posudzovanej veci pre záver o spochybnení dokladov o zdaniteľnom plnení predložených sťažovateľom ako daňovým subjektom), ktorý nie je založený výlučne na nepredložení dokladov.

Predloženie takýchto dodatočných dokladov nie je upravené v čl. 178 písm. a) smernice o DPH a môže sa neprimeraným spôsobom dotknúť výkonu práva na odpočítanie, ako aj zásady neutrality, príslušný vnútroštátny daňový orgán ho preto nemôže vo všeobecnosti vyžadovať. Zásady upravujúce uplatňovanie spoločného systému dane z pridanej hodnoty členskými štátmi, najmä zásady daňovej neutrality a právnej istoty, sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia tomu, aby v prípade existencie jednoduchých nepodložených podozrení zo strany vnútroštátnej daňovej správy, pokiaľ ide o skutočné uskutočnenie hospodárskych transakcií, ktoré viedli k vystaveniu daňovej faktúry, bolo zdaniteľnej osobe, ktorej bola vystavená daňová faktúra, odopreté právo na odpočítanie DPH, ak nie je schopná okrem uvedenej faktúry poskytnúť iné dôkazy o tom, že vykonané hospodárske transakcie sú skutočné (rozsudok súdneho dvora zo 4. júna 2020 vo veci SC C.F. SRL, C-430/19). V tomto prejudiciálnom konaní sa riešila otázka totožná s vecou, ktorá je predmetom ústavnej sťažnosti, t. j. situácia, keď dodávateľia daňového subjektu nemali technickú a logistickú spôsobilosť poskytovať služby, ktoré fakturovali daňovému subjektu.

To platí pochopiteľne len v prípade pokrytom, resp. typovo definovanom označeným rozhodnutím, teda ak sú podozrenia daňovej správy skutočne jednoduché a nepodložené, v opačnom prípade je potrebné ich zohľadniť pri rozhodovaní. V konečnom dôsledku ide pri správnom vymedzení rozsahu a prípadne prenosu dôkazného bremena ako procesného východiska opäť o otázku hodnotenia dôkazov, ktorá je právnou kategóriou len rámcovo (§ 3 ods. 3 daňového poriadku), nie obsahovo. Má však odraz v tom, čo už bolo naznačené a čo je ďalej ústavným súdom 11 konštatované, a to v odôvodnení rozhodnutia konajúcich orgánov (v záverečnom článku reťazca predchádzajúceho rozhodovaniu ústavného súdu ide o rozhodnutie kasačného súdu), ktorého dostatočnosť je predmetom posudzovania.

K nedostatočnému odôvodneniu kasačného rozhodnutia

Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že obsahom práva na spravodlivé súdne konanie nie je záruka, že rozhodnutie súdu bude spĺňať očakávania a predstavy strany konania. Podstatou je, aby postup súdu bol v súlade so zákonom, aby bol ústavne akceptovateľný a aby jeho rozhodnutie bolo možné kvalifikovať ako zákonné, preskúmateľné a nearbitrárne (I. ÚS 50/04, III. ÚS 162/05, IV. ÚS 410/2011).

Najvyšší správny súd v odôvodnení napadnutého rozsudku nedal presvedčivú a jasnú odpoveď na podstatné otázky súvisiace s predmetom právnej ochrany, ktorá sa mala sťažovateľovi poskytnúť v daňovom a správnom súdnom konaní a vôbec nereagoval ani na podstatné námietky sťažovateľa.

Jednou z garancií obsiahnutých v pojme práva na spravodlivý proces je aj celkom nepochybné právo účastníka na riadne odôvodnenie rozhodnutia, nielen na uvedenie „aspoň nejakých“ dôvodov, ale dostatočných argumentov reagujúcich na relevantné námietky odvolateľa zrozumiteľným a presvedčivým spôsobom. K porušeniu tohto práva tak nedochádza len úplnou absenciou odôvodnenia, ale aj jeho nedostatočnosťou, nezrozumiteľnosťou či svojvoľnosťou (II. ÚS 169/2021).

Aj stručné odôvodnenie rozhodnutia môže byť ústavne udržateľné, ale to len za podmienky, ak dáva odpoveď na všetky podstatné námietky. To však v posudzovanej veci neplatí. Meritórne odôvodnenie neobstojí, keďže nedáva odpoveď na všetky relevantné námietky vznesené sťažovateľom. Stručné odôvodnenie nereaguje na podstatu nároku sťažovateľa, ktorému sa má poskytnúť ochrana, a to rozhodujúce skutočnosti týkajúce sa splnenia hmotnoprávných podmienok na vznik nároku na odpočítanie DPH.

Z napadnutého rozsudku predovšetkým nevyplýva, ako najvyšší správny súd posúdil v konfrontácii s konkrétnymi námietkami sťažovateľa správnosť záverov orgánov finančnej správy vo vzťahu k existencii dôkazov v neprospech sťažovateľa, t. j. na základe akých dôkazov došlo k relevantnému spochybneniu deklarovaneho zdaniteľného plnenia a vyvráteniu dôkazov predložených sťažovateľom ako daňovým subjektom, ako ani to, ako bolo prihliadané na dôkazy prezentované v prospech sťažovateľa.

Sťažovateľ namietal, že správne súdy sa odklonili od ustálenej rozhodovacej praxe kasačného súdu, pričom podrobne argumentoval konkrétnymi rozhodnutiami, ku ktorým najvyšší správny súd nezaujal žiadne stanovisko. Išlo pritom o judikatúru, ktorá v značnej miere podporovala argumentáciu sťažovateľa súvisiacu s jeho dôkaznou povinnosťou, ako aj to, že skutočnosti majúce pôvod v iných dodávateľsko-odberateľských vzťahoch nemôžu byť rozhodujúcimi dôkazmi, na ktorých správca dane prioritne založí svoje rozhodnutie. Prítom požiadavka na dôkladné odôvodnenie odklonu od ustálenej súdnej praxe nie je len produktom vytvoreným judikatúrou ústavného súdu, ale je normovaná zákonom (§ 139 ods. 3 Správneho súdneho poriadku).

	<p>Ak sa dopustil vady skôr rozhodujúci orgán verejnej moci, tak inštančne nadriadený orgán, resp. orgán rozhodujúci o opravnom prostriedku je povinný túto vadu odstrániť tým spôsobom, že napravi nedostatky v rámci svojej prieskumnej právomoci, či už vo forme kasácie, alebo revízie nezákonného rozhodnutia.</p> <p>Ústavný súd s ohľadom na už prezentované východiská a konkrétne zistenia konštatuje, že najvyšší správny súd neposkytol sťažovateľovi napadnutým rozhodnutím náležitú súdnu ochranu, pretože rezignoval na svoju úlohu odpovedať na všetky relevantné argumenty prezentované v kasačnej sťažnosti. Najvyšší správny súd nereflektoval dostatočne ani na vlastnú judikatúru a judikatúru najvyšších súdnych autorít. Neposkytnutím odpovede na zásadné a podstatné námietky zasiahol do práva sťažovateľa na súdnu ochranu.</p> <p>Vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 46 ods. 2 ústavy uvádza ústavný súd, že jeho obsahom je ochrana práva na prístup k súdu vo veci, v ktorej rozhodoval orgán verejnej moci. Toto právo napadnutým rozhodnutím porušené nebolo, preto ústavnej sťažnosti v tejto časti nebolo možné vyhovieť.</p> <p>K namietanému porušeniu práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd poukazuje na judikatúru ESĽP, podľa ktorej uvedené ustanovenie nie je aplikovateľné na rozhodovanie vo veciach daňových, pretože tieto tvoria súčasť jadra výsad verejnej moci (pozri rozsudky Veľkej komory ESĽP vo veciach Jussila proti Fínsku z 23. 11. 2006, č. 73053/01, bod 29 alebo Ferrazzini proti Taliansku z 12. 7. 2001, č. 44759/98, body 24 – 25). Výnimku tvoria konania v takých daňových veciach, ktoré je možné považovať za trestné. V posudzovanej veci správne orgány sťažovateľovi neuložili sankciu za porušenie právnej povinnosti, ale vyrubili mu daň, ktorú bol povinný platiť na základe platných právnych predpisov. Nedošlo teda k uloženiu sankcie preventívno-represívneho charakteru, v dôsledku čoho nie je naplnená požiadavka druhého z troch tzv. Engelovských kritérií, ktorých naplnenie umožňuje charakterizovať vnútroštátne konanie ako konanie trestného charakteru a konštatovať aplikáciu čl. 6 ods. 1 dohovoru (Engel a ďalší proti Holandsku, rozsudok pléna ESĽP z 8. 6. 1976, č. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72 a 5370/72, bod 82). Ústavný súd teda dospel k záveru o neaplikovateľnosti čl. 6 ods. 1 dohovoru v danej veci, a preto aj v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhovel (II. ÚS 705/2017, II. ÚS 104/2019).</p> <p>Aj napriek tomu, že sťažovateľ požadoval finančné zadostučinenie vo výške 30 000 eur, ústavný súd mu v tejto časti nevyhovel, pretože dôvody uvedené sťažovateľom považoval za príliš všeobecné, čo nezodpovedá zákonnej požiadavke špecifikácie konkrétnych skutočností opodstatňujúcich priznanie primeraného finančného zadostučinenia. Navyiac zrušenie napadnutého rozhodnutia najvyššieho správneho súdu a vrátenie veci na ďalšie konanie považuje ústavný súd za dostatočné poskytnutie ochrany porušenia označených práv.</p> <p>Vzhľadom na uvedené ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy napadnutým rozsudkom najvyššieho správneho súdu, ktorý zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov v konaní pred ústavným súdom a vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovel.</p>
<p>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESĽP a iných súdov</p>	
<p>súvisiace právne predpisy</p>	
<p>klúčové slová</p>	<p>daň-z pridanej hodnoty daň-dokazovanie v daňovom konaní arbitrárnosť</p>

	dokazovanie-dôkazné bremeno
--	-----------------------------

spisová značka	IV. ÚS 629/2022
populárny názov	trovy obhajoby v prípade zastúpenia substitútom
sudca spravodajca	Libor Duľa
druh konania	konanie o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	Nález - Nález
dátum rozhodnutia	14.02.2023
dotknuté články ústavy a medzinárodných zmlúv	Ústava Slovenskej republiky čl. 46 ods. 1 Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd čl. 6 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky čl. 35 ods. 1 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov
analytická právna veta	Taký postup, ktorým pri následnom rozhodovaní o trovách obhajoby sa zákonnosť právoplatného odsúdenia z pohľadu dodržiavania obhajobných práv výslovne spochybnil nepriznaním odmeny za niektoré úkony právnej služby advokáta s poukazom na to, že ich dal neoprávnene vykonať substitútovi (a to za situácie, keď všeobecný súd o skutočnostiach vedúcich k záveru o neoprávnosti substitúcie vedel), sa z pohľadu materiálneho právneho štátu javí ako neúnosný.
skutkový stav a základné fakty	Sťažovateľka ako advokátka bola opatrením okresného súdu ustanovená za obhajkyňu obvinenému, a to z dôvodu povinnej obhajoby. Sťažovateľka vykonávala všetky úkony obhajoby substitučne prostredníctvom advokáta (ďalej len „substitút“), ktorému pre ten účel udelila substitučné splnomocnenie. Po právoplatnom skončení trestnej veci klienta sťažovateľka vyčísliła trovy povinnej obhajoby podaním zo 17. februára 2022 na sumu 2 134, 82 eur. Uznesením vyššieho súdneho úradníka okresného súdu z 18. marca 2022 bola sťažovateľke priznaná odmena vo výške 1 058,54 eur. Proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka okresného súdu sťažovateľka podala sťažnosť ako riadny opravný prostriedok. Uznesením samosudcu okresného súdu z 29. júla 2022 (ďalej len "napadnuté uznesenie") bolo napadnuté uznesenie vyššieho súdneho úradníka zrušené a sťažovateľke bola priznaná odmena vo výške 1 154,12 eur. Podľa názoru okresného súdu sú závery vyššieho súdneho úradníka o nepriznaní odmeny za konkrétne úkony právnej služby správne. Prvá porada s klientom sa má uskutočniť s ustanoveným obhajcom, a nie substitútom, keďže inštitút substitúcie je prípustný len pri mimoriadnych okolnostiach, a nie ako v tomto prípade na celé trestné konanie a vo všetkých jeho úkonoch. Sťažovateľka osobne nevykonala ani jediný z účtovaných úkonov.
z odôvodnenia	V súvislosti s pertraktovanou vecou je potrebné upriamiť pozornosť (s prihliadnutím na písomné vyjadrenie predsedu súdu) i na to, že právo na obhajobu je potrebné chápať ako vytvorenie podmienok na plné uplatnenie procesných práv obvineného a jeho obhajcu (§ 34 ods. 4 Trestného poriadku). Právo byť prítomný pri prerokovaní svojej veci a obhajovať sa sám a tiež prostredníctvom obhajcu je aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva základným prvkom práva na spravodlivé súdne konanie v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru (Henri c. Taliansko z 18. 10. 2006). Ďalej je potrebné upriamiť pozornosť na rozhodnutie III. disciplinárneho senátu Slovenskej advokátskej komory č. k. DS III. – 3/09:3391/2008 z 20. októbra 2009, podľa ktorého advokát, ktorý ako súdom ustanovený obhajca klienta po prevzatí zastupovania klienta vo väzbe bezodkladne na účely prejednávania spôsobu obhajoby nenavštívi ani ho iným spôsobom nekontaktuje, dopúšťa sa disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 zákona o advokácii, pretože takýmto konaním porušuje povinnosti mu uložené v § 18 ods. 1 zákona o advokácii. Taktiež je potrebné poukázať na nález ústavného súdu č. k. II. ÚS 356/2022 z 9. novembra 2022, ktorý riešil v zásade identickú sťažnosť inej advokátky a ktorým bolo vyslovené porušenie základného práva sťažovateľky – inej advokátky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jej práva na spravodlivé súdne

konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením identického okresného súdu č. k. 1 T 32/2020-233 z 10. februára 2022. Ide teda o opakovaný spôsob rozhodovania okresného súdu o trovách obhajoby.

Pri riešení otázky oprávnenia ustanoveného obhajcu dať sa pri výkone obhajoby zastúpiť substitútom dochádza ku kolízii medzi doslovným znením ustanovenia § 16 ods. 1 zákona o advokácii (ktoré presadzuje sťažovateľka) a výkladom vychádzajúcim zo zmyslu tohto ustanovenia v súvislosti so zabezpečením náležitej kvality poskytovanej obhajoby (ako to presadzujú vyšší súdny úradník, samosudca, ale aj predseda okresného súdu).

Z pohľadu ústavného súdu sa v uvedenej súvislosti vynára otázka, či sa má za konkrétnej situácie uprednostniť právny názor okresného súdu, podľa ktorého sa má povinná obhajoba vykonávať prioritne ustanoveným obhajcom a iba výnimočne substitútom, alebo objektívna skutočnosť, že obhajoba klienta prebehla v celosti substitučne a jeho trestná vec bola právoplatne ukončená napriek tomu, že obhajobu neposkytol ustanovený obhajca, ale substitút. Inými slovami, ak sa pri rozhodovaní o trovách obhajoby uprednostní záver, že za niektoré úkony právnej služby sťažovateľke nepatrí odmena, pretože tieto boli bezdôvodne vykonané substitútom, potom to bude zároveň vlastne znamenať aj retrospektívny záver o tom, že právoplatne skončené trestné stíhanie klienta neprebehlo v súlade so zákonom. Je totiž celkom nepochybné, že orgány činné v trestnom konaní o substitučnom zastúpení dobre vedeli, klient túto skutočnosť podľa všetkého nikdy nenamietal a ani v rámci súdneho konania vedúceho k právoplatnému odsúdeniu klienta sa na tento nedostatok nepochybné vyplývajúci zo spisu nevezal zreteľ, čo vedie k záveru o porušení obhajobných práv klienta.

Podľa názoru ústavného súdu rozhodnúť o vyslovení viny trestne stíhanej osoby a o uložení trestu prislúcha všeobecnému súdu v konaní vo veci samej. Taký postup, ktorým pri následnom rozhodovaní o trovách obhajoby sa zákonnosť právoplatného odsúdenia z pohľadu dodržiavania obhajobných práv výslovne spochybnil nepriznaním odmeny za niektoré úkony právnej služby advokáta s poukazom na to, že ich dal neoprávnene vykonať substitútom (a to za situácie, keď všeobecný súd o skutočnostiach vedúcich k záveru o neoprávnenosti substituácie vedel), sa z pohľadu materiálneho právneho štátu javí ako neúnosný.

Sťažovateľka ďalej namieta, že v iných prípadoch, v ktorých rovnako vystupovala ako obhajkyňa ex officio a úkony právnej služby realizoval za ňu substitút, jej bola odmena priznaná. Sťažovateľka poukazuje na päť rozhodnutí okresného súdu. Ústavný súd v tejto súvislosti uvádza, že pokiaľ je tvrdenie sťažovateľky v súlade so skutočnosťou (sťažovateľka na päť uznesení odkazuje, avšak nie sú súčasťou príloh ústavnej sťažnosti, pozn.), potom celkom nepochybné bolo povinnosťou okresného súdu vysvetliť, prečo (z akých konkrétnych dôvodov) sa od skoršej praxe pri rozhodovaní o trovách obhajoby v obdobnej veci odchyľil. Opačný postup hrubo porušuje princíp právnej istoty, podľa ktorého v obdobných veciach by mali všeobecné súdy rozhodovať obdobne, lebo inak by bolo ich rozhodovanie nepredvídateľné a znamenalo by porušenie čl. 1 ods. 1 ústavy.

V ďalšom považuje ústavný súd za potrebné zaoberať sa niektorými konkrétnymi spornými úkonmi právnych služieb. 49. Nebola priznaná odmena za spracovanie písomnej sťažnosti proti uzneseniu o vznesení obvinenia a písomné spracovanie odporu proti trestnému rozkazu z dôvodu, že tieto opravné prostriedky podal substitút, hoci v rámci trestného konania vznikajú trovy za jednotlivé úkony právnej služby ustanovenému obhajcovi, a nie substitútom.

Ústavný súd považuje za rozhodujúce, ako bolo so sťažnosťou naložené. Ak by jej nebolo vyhovené z dôvodu, že ju podala neoprávnená osoba (substitút vo vlastnom mene, ktorý ako taký obhajcom klienta nebol), potom by bolo zrejmé, že odmena právom nebola priznaná. Ak však nadriadený orgán považoval sťažnosť za podanú oprávnenou osobou (rovnako tak vo vzťahu k odporu proti

	<p>trestnému rozkazu), potom vzhľadom na už spomínaný princíp materiálneho právneho štátu odmena mala byť priznaná.</p> <p>Vyšší súdny úradník považoval za neakceptovateľné cestovné náklady vo výške 328,30 eur, keďže náhrada za použitie motorového vozidla bola účtovaná na motorové vozidlo substitúta, ktorý sa reálne zúčastnil vyšetrovacích úkonov, ako aj úkonov na súde. Priznať by totiž bolo možné iba cestovné náklady vyúčtované na motorové vozidlo sťažovateľky, s čím súhlasil aj samosudca.</p> <p>Z pohľadu ústavného súdu treba konštatovať správnosť stanoviska vyššieho súdneho úradníka a samosudcu, podľa ktorého vo vyúčtovaní cestovných nákladov mali figurovať popri dátach týkajúcich sa motorového vozidla substitúta aj dáta motorového vozidla sťažovateľky, pretože z logiky veci naozaj vyplýva, že sťažovateľke z dôvodu náhrady cestovných nákladov bolo možné priznať najviac takú výšku náhrady, aká by vznikla pri použití jej motorového vozidla. Prichádzalo teda do úvahy priznať tieto náhrady vo výške, ako keby bolo použité motorové vozidlo sťažovateľky, avšak v sume neprevyšujúcej sumu skutočných nákladov vzniknutých použitím motorového vozidla substitúta. Ak by bola suma skutočných nákladov vzniknutých použitím motorového vozidla substitúta oproti nákladom sťažovateľky nižšia, priznala by sa táto nižšia suma.</p> <p>Sťažovateľka ďalej tvrdila, že zároveň došlo aj k porušeniu jej základného práva podnikateľ podľa čl. 35 ods. 1 ústavy. Sloboda podnikania zahŕňa aj právo zriadiť si a vykonávať samostatnú zárobkovú činnosť. Účelom ústavnej ochrany práva podnikateľ je umožniť každému za splnenia zákonných podmienok, aby sa stal strojom svojho životného šťastia v rozsahu voľby spôsobu, akým bude zabezpečovať prostriedky na svoju ekonomickú existenciu. Pomocou práva podnikateľ každý dostáva voľnú ruku pre rozhodovanie, či zdroj obživy bude získavať „voľne“, svojimi znalosťami, zručnosťami, invenciou, vlastnou ekonomickou aktivitou nezávislou od možností, príležitostí a pokynov od zamestnávateľa alebo či zdroj obživy bude získavať závislou činnosťou s pomocou (účasťou) zamestnávateľa ako zamestnanec viazaný jeho rozhodnutiami a pokynmi (DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky. Nakladateľstvo C. H. Beck, 2015, s. 770.).</p> <p>Právo podnikateľ je ústavnou zárukou slobody výkonu hospodárskej činnosti podľa uváženia. Prostredníctvom práva na podnikanie sa zaručuje možnosť vykonávať hospodársku činnosť tam, kde existuje ekonomická konkurencia, ako aj tam, kde ekonomická konkurencia neexistuje (PL. ÚS 7/96 z 27. februára 1997).</p> <p>Podľa názoru ústavného súdu treba prisvedčiť predsedovi okresného súdu tvrdiacemu, že okresný súd sťažovateľke vo výkone povolania ako ustanovenej obhajkyňi nebránil. Ani sťažovateľka netvrdí nič iné, pretože jadro jej námietok smeruje proti nepriznaniu odmeny za časť vykonaných úkonov právnych služieb. Nenamieta teda, že by jej výkon obhajcovskej činnosti bol zo strany okresného súdu obmedzovaný či dokonca znemožnený. Jej námietky naznačujú skôr možnosť porušenia základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ústavy, avšak porušenie tohto základného práva sťažovateľka nežiada vysloviť.</p> <p>Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatoval, že základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru bolo napadnutým uznesením okresného súdu porušené. Napadnuté uznesenie ústavný súd zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Náhradu trov konania ústavný súd sťažovateľke nepriznal, pretože ako advokátka v konaní pred ústavným súdom nebola zastúpená a žiadne trovy jej nevznikli. Vo zvyšnej časti ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovel.</p>
použité odkazy na	

relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESEF a iných súdov	
súvisiace právne predpisy	
klúčové slová	obhajoba, obhajca advokát, advokácia-zastúpenie advokátom advokát, advokácia-náhrada trov právneho zastúpenia trovy konania-náklady konania práva a slobody – právo na súdnu a inú právnu ochranu-právo na spravodlivý proces

Spracovalo Analytické oddelenie Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky

Upozornenie :

Prehľad vybraných rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „prehľad“) je neoficiálnym dokumentom, ktorý slúži výlučne na informovanie o rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Prehľad zostavuje Analytické oddelenie Odboru súdnych poradcov a súdnej agendy Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky z rozhodnutí ústavného súdu, písomne vyhotovených a odoslaných účastníkom konania v danom období. Prehľad nezaväzuje ústavný súd a nenahrádza jednotlivé rozhodnutia ústavného súdu, z ktorých bol zostavený.